

בית מדרש ישיבה AI

בסדרה – עיון בתניא יומי

ראשית היש הנברא

אגרת הקודש סימן כ' – מקור, מקבל וחיות

מהדורת מחקר פנימית · מהדורה 1.7

ו' תשרי תשפ"ז

בהובלה אנושית ובמסגרת הפיקוח הרבני של בית המדרש

13 ·	ז. היכלות, עיגולים וגופות מלאכים	2 ·	תקציר מרוכז
14 ·	ח. ניהול המחלוקות בין תשובות המודלים	3 ·	א. רציפות עם החוברת הקודמת
14 ·	ט. פנקס הטענות הקנוני ומעמדן	3 ·	ב. מה נקרא ומה מעמד כל מקור
17 ·	י. מה ייכנס לחוברת ומה לא	7 ·	ג. שלוש ההבחנות המרכזיות
18 ·	יא. נוסח הסינתזה הסופי לעורך	7 ·	ד. שני מיפויים שאסור לערבב
18 ·	יב. החלטת המחקר	8 ·	ה. תשובות לשאלות המרכזיות
		12 ·	ו. כוח העצמות, היש הגשמי וההתלבשות

תקציר מרוכז

המשפט "והנה ראשית היש הנברא ותחילתו" אינו אומר שהכלים או אורות נפש־רוח הם מקור עצמאי לבריאה. הוא מתאר את המקום שבו היש הנברא מתחיל להופיע בתוך הסדר הנידון. כוח החידוש עצמו מיוחס רק לאין־סוף ולעצמותו יתברך, אך אותו כוח פועל באמצעות כלים המאוחדים באור האלוקי.

הקושי המרכזי נוצר מפני שהמילה "כלים" מופיעה בשני מובנים שונים: לי כל מלכות דאצילות, שהם מקור אלוקי ונעשים נשמה לבי"ע; והכלים המקומיים של ספירות בי"ע, שהם ראשית היש הנברא ומקבלים את הנשמה. כאשר מפרידים בין שני המובנים, נעלמת הסתירה בין "הנשמה... שהוא אלקות" לבין "הכלים דבי"ע... ראשית היש הנברא".

גם המילה "אור" אינה מוכיחה שהדבר אלוקי. אור וכלי מתארים יחס תפקודי של חיות ומקבל; אלוקות ונברא מתארים מקור ומעמד. לכן הנשמה יכולה להיות אור אלוקי המחיה עולם נברא, ואילו נפש ורוח יכולות להיות אורות מבחינת תפקידן אך נבראות מבחינת מעמדן. עץ חיים קובע שהנשמה שבבי"ע היא אלוקות, ואילו "מבחינת רוח ואילך" מתחיל עולם הפירוד.

היש הרוחני והיש הגשמי נבראים שניהם יש מאין, ורק כוח העצמות יכול לברוא אותם. עם זאת, בהתהוות היש הגשמי מתגלה כוח זה ביתר שאת: המעבר מרוחניות לגשמיות אינו מוסבר באמצעות שרשרת רגילה של עילה ועלול, אפילו לאחר ריבוי צמצומים. זהו הבדל בגילוי הכוח ובפער ההתהוות, לא שלילה של כוח העצמות מן היש הרוחני.

המחקר הצליח לייצב את המהלך המרכזי. כמה שאלות צדדיות עדיין פתוחות: הטעם הראשון לכך שהגבול עובר דווקא בין נשמה לרוח, ההגדרה המדויקת של גוף מלאך דאצילות, טעם סדר היכולות וגופות, נוסח "שהוא/שהיא אלקות", ובירור אוה"ת שמות עמ' קצט. אין צורך בסבב חמישי כללי; יש לרשום את החסרים במעמדם ולעבור לעריכה.

א. רציפות עם החוברת הקודמת

המחקר הנוכחי הוא המשך ישיר לחוברת "השגה והתהוות באצילות", שעסקה בפתיחת אגרת הקודש כ' ובהבחנה בין השגה, השתלשלות, יש יחסי ויש נברא, ובין חיות רוחנית להתהוות גופנית. הרציפות מחייבת לשמור כמה יסודות:

1. **יש יחסי אינו בהכרח יש נברא.** אפשר לדבר על מציאות מוגבלת ביחס למקורה בלי לומר שהיא נבראה באותו אופן שבו נברא היש הגשמי.
2. **לא כל השתלשלות היא עילה ועלול במובן המדויק.** המונח עילה ועלול מתאר יחס מסוים של ערך והשגה; אין להחיל אותו על כל ירידה או התלבשות.
3. **"אור" בהקשר אצילות אינו הגדרה כללית לכל אורות בי"ע.** באצילות האורות והכלים הם אלוקות; בבי"ע קיימים אורות שהם נבראים.
4. **קושיית השגת משה בפנימיות נהי"מ נשארת פתוחה.** המחקר הנוכחי אינו פותר אותה ואינו משתמש בה כראיה לדברים אחרים.
5. **דוגמת המלאכים בפתיחת האגרת הקודמת אינה מוכיחה שהם מלאכי אצילות.** יש להפריד בין הדוגמה שבחלק הקודם לבין גופות המלאכים דאצילות הנזכרים כאן.

בפתיחת החוברת לקורא יש להסביר בקצרה שהקטע הנוכחי אינו מחקר מנותק, אלא המשך לאותה אגרת: החוברת הראשונה ביררה כיצד אפשר לדבר על גבול והשגה באצילות; החוברת הנוכחית בודקת מה קורה כאשר מן הכלים האלוקיים נוצר תחום היש הנברא.

ב. מה נקרא ומה מעמד כל מקור

המחקר משתמש בשלוש דרגות ראיה:

- **מקור ישיר בתעתיק מזוהה:** הטקסט נפתח בעמוד או בפרק מזוהה. זהו בסיס חזק לתוכן, אך אינו זהה לבדיקת צילום דפוס.

- מקור עקיף או הפניה מתווכת: התוכן הובא בדוח, בהערה, או במקור מקביל שלא נפתח במיקום המקורי. אפשר להשתמש בו כרקע, לא כראיה מכריעה.
- היסק עריכתי: הסבר סביר שנבנה מן המקורות. יש לסמן אותו כהיסק ולא לצטטו בשם אדמו"ר הזקן או האר"י.

מפת המקורות העיקריים

המספור הבא הוא המספור הקנוני של תיק המחקר. הוא נשמר זהה במהדורת המחקר העברית והאנגלית; אין להשתמש מחדש בסימן למקור אחר בנספח או בהערות. "נקרא בתעתיק" פירושו שהקטע הרלוונטי נקרא בטקסט דיגיטלי מזוהה; אין בכך טענה שנבדקה סריקת דפוס.

סימן	מקור ומיקום	מעמד הקריאה	מה הוא תומך בו
S01	אגרת הקודש כ'; ובאותו עמוד ביאור Lessons in Tanya בחלקים הרלוונטיים	לשון המקור נקראה בתעתיק מזוהה; הביאור נקרא בחלקים הרלוונטיים ואינו כולו לשון הרבי; לא סריקת דפוס	לשון המקור: ראשית היש, כלי בי"ע, נשמה דבי"ע, היכלות, גופות מלאכים, עלמין, כוח העצמות והקו; הביאור: ל' הכלים, עיגולים והיכלות
S02	תניא, ליקוטי אמרים ל"ט וההגהה "בסתם מלאכים"	נקרא בתעתיק	תחולת הכלל על סתם מלאכים והחריגים שבעולם הבריאה
S03	תניא, ליקוטי אמרים נ"ב	נקרא בתעתיק	התלבשות מלכות דאצילות בהיכל קודש הקודשים של כל עולם
S04	תניא, ליקוטי אמרים י"ח	נקרא בתעתיק	מונחי נר"נ מארבעה עולמות; תחולת המונח תלויה בהקשר
S05	תניא, ליקוטי אמרים ל"ו	נקרא בתעתיק	תכלית התחתונים והסתר האור; אינו ממצה את שאלת כוח העצמות
S06	איוב ד', יח, עם רש"י ומפרשים	נקרא בתעתיק	משמעות "תהלה" והגבול של מה שהפסוק מזהה בעצמו
S07	רמב"ם, יסודי התורה ב, ג; ד, יב	נקרא בתעתיק	שימוש לשוני ב"גופות"; אין מכאן ראייה למבנה הקבלי
S08	אור התורה, שמות, עמ' קצט	הפניה מתווכת בלבד; העמוד לא נפתח	יעד אפשרי לביאור העלמין בגולגלתא; אינו ראייה סגורה
S09	עץ חיים שער מ"ז, פרק י"ב, כפי שנזכר בהערה מתווכת	הפניה בלבד; לא אומת	בירור אפשרי של ההפניה; במהדורת ויקיטקסט שנבדקה שער מ"ז מונה שישה פרקים

סימן	מקור ומיקום	מעמד הקריאה	מה הוא תומך בו
S10	ד"ה "מצותה משתשקע החמה" תשל"ח, סעיפים ג-ד	נקרא בתעתיק דיגיטלי מזוהה; המאמר אינו לשון אדה"ז באגרת	עיקר גילוי כוח העצמות בהתהוות היש הגשמי
S11	ד"ה "אמר ר' אלכסנדר" תשל"א, סעיפים ד-ו	נקרא בתעתיק; הנחה בלתי מוגה	מיפוי כללי של פנימיים/חב"ד, תיכונים/חג"ת וחיצוניים/נה"י ביחס לנר"ן דבי"ע
S12	עץ חיים שער מ"ב, פרק ה	נקרא בתעתיק	כלי אצילות נעשים נר"ן לבי"ע בלי לחדול ממעמדם האלוקי
S13	שיעורים בספר התניא, ביאור אגרת כ'	ביאור מודפס נקרא בחלקים הרלוונטיים	שימושי המבאר, ובכלל זה הדיון ב"יש הנאצל"; אין לייחס את כל הביאור לאדה"ז או לרבי
S14	ד"ה "בראשית ברא" תשט"ז, סעיף ב וההמשך	נקרא בתעתיק; הנחה בלתי מוגה	השימוש היחסי בשם "יש הנאצל"; אינו מקור מוגה ללשון אדה"ז
S15	זוהר, אדרא זוטא, ח"ג רצב ע"ב	נקרא בתעתיק	מקבילה לעלמין שעל גולגלתא דזעיר אנפין
S16	עץ חיים שער מ"ב, פרק ד	נקרא בתעתיק	הבחנת רוחניות, גוף, לבושים ובתים/היכלות; אין בו הגדרה מלאה של גוף מלאך דאצילות
S17	אגרת הקודש י"א	נקרא בתעתיק	בדיקת הייחוס; הנוסח "היש הנברא נוצר מהיש האמיתי" אינו לשון האיגרת עצמה
S18	עץ חיים שער מ"ז — תוכן ופרקים א-ב	נקרא בתעתיק	מבנה השער ויחסי אצילות-בי"ע במהדורה שנבדקה; אינו מאמת הפניה לפרק י"ב
S19	עץ חיים שער מ"ב, פרק י"ב	נבדק כאפשרות מיקום אחרת; לא נקבע שזה יעד ההפניה	נשמר כמקור בדיקה, לא כראיה למיפוי לי הכלים
S20	תורה אור, הוספות ויקהל	נקרא בתעתיק דיגיטלי מזוהה; לא נבדקה סריקת דפוס	מיפוי כללי; יש לשמור את ההבדל בין ז"א למלכות
S21	מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ו ח"א, עמ' עח	נקרא בתעתיק דיגיטלי מזוהה; לא סריקת דפוס	נר"ן כלליים ופרטיים והיחס בין אור לכלי

סימן	מקור ומיקום	מעמד הקריאה	מה הוא תומך בו
S22	מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ו ח"א, עמ' צו	נקרא בתעתיק דיגיטלי מזוהה; לא סריקת דפוס	כלי הנשמה המקומי כנברא ואור הנשמה כאלוקות; נפש ורוח נבראים גם באורם
S23	עץ חיים שער מ"ד, פרקים א-ב	נקרא בתעתיק ויקיטקסט; לא סריקת דפוס	ל' כלי נוקבא דאצילות, הכלים המקומיים, ומעבר "מבחינת רוח ואילך" לעולם הפירוד
S24	דרך מצותיך, שורש מצות התפלה, קכט ע"א	נקרא בתעתיק דיגיטלי מזוהה; לא סריקת דפוס	הקדמת רצף הקו, מלכות ונעוץ תחילתן בסופן
S25	דרך מצותיך, שורש מצות התפלה, קכט ע"ב	נקרא בתעתיק דיגיטלי מזוהה; לא סריקת דפוס	יש רוחני ויש גשמי; הדילוג מן הרוחניות לגשמיות וגילוי כוח האינסוף
S26	דרך מצותיך, שורש מצות התפלה, קל ע"א	נקרא בתעתיק דיגיטלי מזוהה; לא סריקת דפוס	סיום הקו, אור חוזר ונעוץ תחילתן בסופן
S27	דרך מצותיך, שורש מצות התפלה, קל ע"ב	נקרא בתעתיק דיגיטלי מזוהה; לא סריקת דפוס	סובב הוא אור ולא עצמות ממש; כוחו פועל דרך הקו והכלים
S28	זוהר, אדרא רבא, ח"ג קכ"ח ע"ב	נקרא בתעתיק	מקבילה נפרדת לעלמין שעל גולגלתא דאריך/עתיקא
S29	עץ חיים שער מ"ב, פרק ג	נקרא בתעתיק	הלבושים הם כלים לאור המקיף; המקיפים אינם מצטמצמים אפילו בהיכלות הגדולים
S30	דרך מצותיך, מצות האמנת אלקות, מט ע"ב-ג ע"א	נקרא בתעתיק דיגיטלי מזוהה; לא סריקת דפוס	כלי אצילות נעשים נשמה לבי"ע מפני שהם אלוות
S31	מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ו ח"א, עמ' קל	נקרא בתעתיק דיגיטלי מזוהה; לא סריקת דפוס	יחסיות אור וכלי ונר"נ; אינו מגדיר חומר גוף מלאך דאצילות

מקורות שנותרו פתוחים

לא נפתחו דפוסי תניא וכתבי יד לבירור "שהוא/שהיא", תקס"ח ח"א עמ' קיד-קכה, אוה"ת שמות עמ' קצט, ומהדורה אחרת של עץ חיים לבירור הפניה "שער מ"ז פיי"ב". מקורות אלה אינם מעכבים את המסקנה המרכזית. לעומת זאת, תקס"ו עמ' עח וצו, תקס"ו עמ' קל ודרך מצותיך קכט ע"א-קל ע"ב (החלקים המזוהים כ"ו-כ"ח) נקראו בתעתיקים דיגיטליים מזוהים בתיק המחקר; אין לכתוב שנבדקו בסריקת דפוס.

ג. שלוש ההבחנות המרכזיות

1. מקור אלוקי

ל' כלי מלכות דאצילות הם כלי המקור. באצילות הכלים הם אלוקות, בהתאם לפתיחת האגרת: "חיוהי הן האורות וגרמוהי הן הכלים שכולן אלקות". כשהכלים האלה יורדים ומתלבשים בבי"ע ונעשים נשמה, הירידה אינה הופכת אותם לנבראים. הם נשארים הבחינה האלוקית המהווה והמחיה.

2. הכלי המקומי המקבל

לכל עולם בי"ע יש מערכת כלים משלו. עץ חיים מ"ד ב מכנה אותם "ל' כלים אחרים" ומסביר שכלי המקור מתלבשים בתוכם. באגרת כ' נאמר באופן ישיר שהכלים דבי"ע הם "ראשית היש הנברא". לכן אין לערבב בין ל' כלי מלכות דאצילות לבין הכלים המקומיים של נוקבא דבריא, יצירה ועשייה.

3. האורות ביחס לכלים

בתוך כל עולם קיימות בחינות נשמה, רוח ונפש. הנשמה היא החיות האלוקית הבאה מן המקור. הרוח והנפש הן אורות מבחינת תפקידם — הם מחיים ומאירים — אך מעמדם כבר שייך לעולם הפירוד. בתקס"ו ח"א עמ' צו נאמר שאפילו אור נפש ורוח דעשי הוא בחינת נברא, בעוד אור הנשמה אלוקות.

תיקון חשוב: אין זו שרשרת של שלוש ישויות

המונח "שלוש שכבות" הוא כלי הסבר, לא טענה שכל אחת מהן היא תחנה נפרדת בזמן או במרחב. כלי מלכות דאצילות והנשמה שהם נעשים ביחס למקבל הם אותו מקור הנדון בשני יחסים. הכלים המקומיים הם המקבלים, והאורות נר"נ הם החיות ביחס אליהם. נכון יותר לדבר על מקור, מקבל ותפקיד החיות מאשר על שלוש ישויות העומדות זו על גבי זו.

ד. שני מיפויים שאסור לערבב

המיפוי המקומי — ל' כלי מלכות

כלי המקור	עולם המקבל	תפקידו שם
עשרה כלים פנימיים	בריא	נשמה לבריא
עשרה כלים אמצעיים	יצירה	נשמה ליצירה

זהו המיפוי של עץ חיים מ"ד א-ב: כלי נוקבא דאצילות יורדים ונעשים נשמה בתוך הכלים המקומיים של כל עולם.

המיפוי הכללי — נר"ן דבי"ע

מאמר תשל"א ותורה אור מתארים ציר כללי: פנימיים/חב"ד קשורים לנשמה דבריא, תיכונים/חג"ת לרוח דיצירה, וחיצוניים/נה"י לנפש דעשייה, עם התכללות של שלוש הבחינות בכל עולם. זהו מיפוי של אופי המערכת הכללית, לא תיאור זהה למשפט באגרת כ'.

מדוע אין סתירה

המילה "נשמה" מופיעה ביחסים שונים. במיפוי המקומי היא מתארת את כלי המקור ביחס לעולם שאליו הוא יורד. במיפוי הכללי היא מתארת את מדרגת החיות הבכירה במבנה של כל עולם. אין למחוק את אחד המיפויים, ואין להפוך אותם לטבלה אחת.

דיוק במספרים

אין לקבוע שכל הופעה של ל' כלים מוכיחה בהכרח שהכוונה למלכות. בעץ חיים מ"ד א נידון ז"א ככ"ז מדרגות והמלכות משלימתו; במ"ד ב מופיעים גם תיאורים של שלושים כלים בז"א ובהמשך שלושים כלי נוקבא. באגרת כ' אין צורך להסיק מן המספר בלבד, מפני שהיא אומרת בפירוש "ל' כלים דמלכות דאצילות".

ה. תשובות לשאלות המרכזיות

Q01 — מהי "ראשית" היש?

"ראשית" היא נקודת התחלת הופעת היש הנברא בתוך הסדר המתואר, לא מקור עצמאי לכוח הבריאה. הכלים דבי"ע והאורות נפשוּרוּח נקראים ראשית היש מפני שהם השלב הראשון שבו מופיעה מציאות נבראת ומוגבלת. ובהמשך הדיון נידונים היש הגשמי, היכלות וגופות מלאכים, ומדרגות שונות של גילוי והסתרה.

אין כאן סתירה לכך שהיש נברא יש מאין מעצמותו יתברך. האמירה "ראשית" עונה על שאלת היכן מתחיל היש; האמירה "בלי שום עילה וסיבה אחרת" עונה על שאלת מי מחולל את עצם הבריאה.

Q02 — כיצד זה מתיישב עם "בלי שום עילה וסיבה אחרת"?

"בלי שום עילה וסיבה" שולל שהיש צמח ממהות קודמת בדרך עילה ועלול או שיש לכלים כוח בריאה עצמאי. הוא אינו שולל התלבשות. האגרת עצמה אומרת שאור אין־סוף מתלבש בכלים ומתייחד בהם "לברוא בהן ועל ידן".

הכלים אינם גורם שני. הם כלי הפעולה של כוח אלוקי המאוחד בהם. לכן אפשר לומר שהעצמות לבדה מחדשת יש מאין, ובאותה נשימה לומר שהבריאה מתבצעת באמצעות כלים ומדרגות.

Q03 — האם גם היש הרוחני נברא בכוח העצמות?

כן. האגרת מונה בתוך ראשית היש הנברא את כלי בי"ע ואת אורות נפש־רוח, והם רוחניים. בתעתיק דרך מצותיך שנקרא בקכט ע"ב נאמר שהכלים, הנשמות והמלאכים דבי"ע הם יש מאין. אין לצמצם את כוח העצמות לחומר בלבד.

הגשמיות מיוחדת בציר אחר: בה מופיע גילוי כוח העצמות ביתר שאת, משום שהתהוות גוף גשמי אינה ניתנת להסבר על ידי ריבוי השתלשלות רוחנית. זהו הבדל בגילוי הכוח ובפער ההתהוות, לא הבדל בזהות הבורא.

Q04 — מה ההבדל בין יש הנאצל, יש נברא רוחני ויש גשמי?

אין להשתמש במילה "יש" כאילו יש לה הוראה אחת בכל מקום.

- **יש הנאצל:** שם יחסי למציאות מוגבלת ומחוברת למקורה בעולם האצילות. במאמרי הרבי הוא יכול לתאר את אצילות כ"יש הנאצל" ביחס לעצמות.
- **יש נברא רוחני:** כלי בי"ע, אורות נפש־רוח, היכלות וגופות מלאכים. הם נבראים אף שאינם גשמיים.
- **יש גשמי:** היש המוחשי בעשייה, שבו ההסתר והדילוג מן הרוחניות לגשמיות בולטים ביותר.

המונח "יש האמיתי" משמש כאן כשם מסביר מן הטרמינולוגיה החסידית המאוחרת; אין לייחס אותו כלשון אדמו"ר הזקן בפסקה זו של אגרת כ'. באגרת עצמה כאן מדובר ב"יש הנברא" ובכוח האין־סוף הבורא.

יש הנאצל אינו הופך את כלי אצילות לנבראים במובן הפשוט, ואינו מבטל את הלשון המפורשת באגרת שכלי אצילות הם אלוקות.

Q05 — מדוע נפש ורוח הם אורות ונבראים, ואילו הנשמה אלוקות?

מפני שאור וכלי ואלוקות ונברא הם שני צירי מיון שונים. "אור" מתאר חיות ביחס למקבל; "נברא" מתאר את מקורו ומעמדו. הנשמה היא חיות המקור האלוקי; רוח ונפש הן חיות שכבר יצאה לבחינת פירוד.

עץ חיים קובע: חלקי הנשמה שבבי"ע הם אלוקות, אבל מבחינת רוח ואילך הם עולם הפירוד. תקס"ו ח"א עמ' צו מנסח זאת בבירור: אור הנשמה דעשיי אלוקות, ואילו גם האורות של נפש ורוח דעשיי נבראים.

המחקר מסביר בכך מה ההבדל, אך אינו מתיימר להסביר עד הסוף מדוע נקבע הגבול דווקא שם. הטעם הראשון של חלוקת נשמה־רוח נשאר נקודה פתוחה.

Q06 — האם החלוקה חלה גם באצילות?

לא באותו אופן. בפתיחת האגרת כלים ואורות דאצילות הם אלוקות. אין להרחיב מכאן שכל אורות נפש ורוח דאצילות הם יש. באצילות ה"ש" מתגלה בהיכלות ובגופות המלאכים שנבראו מחיצוניות הכלים, לא בעצם כלי הספירות האלוקיים.

Q07 — מה הם לי כלי מלכות דאצילות?

אלה שלושים בחינות של כלי נוקבא/מלכות דאצילות, בשלושה רבדים של עשרה: פנימיים, אמצעיים וחיצוניים. הם יורדים ומתלבשים בתוך הכלים המקומיים של בריאה, יצירה ועשייה ונעשים להם נשמה וחיות.

אין לערבב את חלוקת הכלים עם חלוקת האורות. שלושים כלי המקור הם אלוקות; רוח ונפש של העולמות הם אורות נבראים. גם הכלי המקומי שבתוכו מתלבשת הנשמה הוא נברא, כפי שמבואר בתקס"ו ח"א עמ' צו.

Q08 — "שהוא אלקות" או "שהיא אלקות"?

בכל התעתיקים שנבדקו מופיע "שהוא אלקות". ייתכן שהכינוי חוזר ל"בחינת הנשמה" או לעניין המהווה, אך אין בכך הכרעה נוסחית. אין לתקן ל"שהיא" בלי עד נוסח מדפוס או כתב יד. השאלה דקדוקית־נוסחית ואינה משנה את המבנה הרעיוני.

Q09 — מהו היש באצילות?

הכלים והאורות של עשר הספירות דאצילות הם אלוקות. מחיצוניות הכלים נבראו ההיכלות דאצילות וגופות המלאכים, והם בחינת יש. לכן צריך להבחין בין כלי הספירות האלוקיים לבין התוצרים שנבראו מחיצוניותם.

Q10 — מדוע היכלות קודמים לגופות ומה משמעות העיגולים?

האגרת אינה נותנת טעם מפורש לסדר האזכור. עץ חיים מלמד שהלבושים הם כלים לאור המקיף, ושגם ההיכלות הגדולים אינם יכולים לצמצם את המקיפים הגדולים. לכן אין לכתוב שהמקיף נכנס בהיכל מפני שההיכל גדול דיו. נכון יותר לומר שהעיגולים והמקיפים קשורים להיכלות כאופן מקיף, בלי להוכיח התלבשות פנימית פשוטה.

הסבר "מן המסגרת אל הדייר" נשאר השערה ספרותית בלבד.

Q11 — כיצד מלאכי אצילות מתיישבים עם פרק ל"ט?

פרק ל"ט מדבר על מדור סתם המלאכים בעולם היצירה ומכיר במלאכים עליונים בעולם הבריאה. "מדור" אינו בהכרח "שורש" ואינו מתאר בהכרח את כל אפשרויות ההתהוות. לכן אין סתירה פורמלית למלאכי אצילות הנזכרים באגרת.

Q12 — מהו גוף מלאך דאצילות לעומת נשמתו?

גוף המלאך הוא הצד המוגדר והמקבל שנברא מחיצוניות הכלים; נשמת המלאך שיצאה מזיווג הנשיקין היא מעין אלוקות בצמצום עצום ואינה יש נפרד באותו אופן. גוף פרצופי בעץ חיים הוא מונח אחר, ואין לזהות אותו אוטומטית עם גוף מלאך דאצילות.

הגדרה קבלית מלאה של חומר גוף המלאך דאצילות לא נמצאה במחקר. יש לנסח את ההבחנה בזהירות ולא להוסיף תיאור חומרי ללא מקור.

Q13 — מדוע לא הובאו גופי בני אדם?

גוף האדם הגשמי שייך לעשייה; שורש הגוף אינו זהה לגוף עצמו. האגרת בוחרת בגופות מלאכים כדוגמה ליש רוחני באצילות, מיד לפני הניגוד לנשמות המלאכים ונשמות האדם. טעם ממצה לבחירת הדוגמה לא הוכח.

Q14 — מה מעמד העלמין בגולגלתא?

האגרת עצמה אומרת בלשון הסתייגות שהם אינם עלמין ממש כעין ההיכלות ובחינת יש, אלא כעין נשמות המלאכים. נמצאו שתי מקבילות: אדרא רבא לאריך/עתיקא, ואדרא זוטא לזעיר אנפין. אין בכך הוכחה שנוסח האגרת הוא ציטוט רצוף ממקום אחד, ואין בכך ביטול המילים "קרוב לומר".

Q15 — "גופות" מול "גופים"

"גופות" הוא ריבוי תקין של "גוף" בלשון חז"ל והספרים, ואינו אומר גוויות ואינו מעיד על מין דקדוקי. אין מקור שמוכיח בחירה קבלית מיוחדת במילה זו. אין צורך להפוך את השאלה הלשונית לדיוק תוכני.

Q16 — מה מוכיח הפסוק "ובמלאכיו ישים תהלה"?

הפסוק באיוב משמש את האגרת להמחיש שגם מלאכים אינם בביטול גמור. הפסוק לבדו אינו מזהה את עולם האצילות, את גוף המלאך או את החלוקה בין גוף לנשמה. הזיהוי הקבלי הוא יישום של אדמו"ר הזקן, לא פירוש מוכרח של הפסוק בפני עצמו.

Q17 — מדוע "כעלול לגבי עילתו"?

המשל אינו מוצג כאן כסולם כללי של כל דרגות הביטול, אלא כמדד ליחס ההתהוות. באותה אגרת עצמה נאמר שהעלול בטל לגבי עילתו "כזיו השמש בשמש", מפני שהוא משיג איזו השגה בעילתו. היש הנברא, לעומת זאת, הוא באין ערוך למקורו ואינו המשך של מהות קודמת בדרך עילה ועלול.

לכן אין לומר שהדוגמה מניחה שעלול הוא הביטול הגבוה ביותר. היא משווה בין שני אופני התהוות: יש ערוך והשגה מצד אחד, ואין ערוך ויש מאין מצד שני. השוואות נוספות כמו אור ומאור או ביטול הזיו במאור שייכות להקשרים אחרים ואינן צריכות להחליף את המדד המקומי.

ו. כוח העצמות, היש הגשמי וההתלבשות

א. כוח הבריאה

האמירה "הוא לבדו בכוחו לברוא יש מאין" אינה שוללת מדרגות, כלים או התלבשות. היא שוללת מקור עצמאי או סיבה קודמת שממנה היש צומח בדרך עילה ועלול. כוח החידוש שייך לעצמות בלבד, אך מתלבש בכלים המאוחדים באור אין-סוף ופועל בהם ועל ידם.

ב. היש הרוחני

גם מלאך, נשמה או כלי רוחני שאינם חומריים הם יש נברא אם אין ערוך בין מהותם לבין הכוח המהווה אותם. עצם הרוחניות אינה הופכת אותם לנאצלים או לאלוקיים.

בגשמיות יש דילוג נוסף. דרך מצותיך מסביר שאפילו אלפי צמצומים של רוחניות לא היו יוצרים מאליהם גוף גשמי עב. לכן בהתהוות הגשמית נראה כוח האין־סוף ביתר שאת. אין הכוונה שהגוף מודע לעצמות; הגילוי הוא אובייקטיבי בעצם האפשרות של התהוות כזו.

ד. חמישה צירים שיש להפריד

1. מעלת הנמצא: נברא רוחני יכול להיות נעלה מן הגשמי.
 2. אופן ההתהוות: יש מאין לעומת עילה ועלול.
 3. גילוי כוח העצמות: בולט יותר בהתהוות הגשמית.
 4. הרגשת הנברא: הגוף מרגיש את עצמו יש נפרד; זו אינה הכרת העצמות.
 5. תכלית דירה בתחתונים: התכלית האלוקית של העולם הגשמי.
- אין להפוך את חמשת הצירים למדרג אחד.

ז. היכלות, עיגולים וגופות מלאכים

האגרת מונה בהמשך "וכן באצילות": מחיצונות כלי הספירות דאצילות נבראו ההיכלות דאצילות, שבהם מתלבשת בחינת העיגולים, וגם גופות המלאכים שהם בחינת יש.

עץ חיים מ"ב ג מסייע לשלוש הבחנות:

- הלבושים הם כלים לאור המקיף, ולא האור עצמו.
- המקיפים גדולים מכדי להצטמצם בתוך כלי גוף.
- אפילו הבתים וההיכלות הגדולים אינם כלי פנימי שמכיל את המקיף במובן פשוט.

הפירוש הזה מתקן ניסוח קודם שאמר שההיכלות הם כלים גדולים דיים להכיל את המקיפים. אין לומר זאת. אפשר לומר שהמקיף מופיע ביחס להיכלות כאור מקיף, אבל אין מכאן הגדרה מלאה של אופן ההתלבשות.

סדר היכלות ואחר כך גופות אינו מוכיח מדרג. ייתכן שהוא סדר מן המסגרת אל הישויות שבתוכה, אך זו הצעה בלבד.

ח. ניהול המחלוקות בין תשובות המודלים

המודלים לא היו שלושה חוקרים בלתי תלויים. כל אחד קיבל חלק מן התשובות והדוחות הקודמים. לכן ההסכמה ביניהם אינה ראייה. עם זאת, ההשוואה ביניהם חשפה טעויות ותיקנה אותן.

ChatGPT

העמיד את הכיוון המרכזי: אין סתירה בין "ראשית היש" לבין "בלי שום עילה"; היש הגשמי מגלה את כוח העצמות ביתר שאת; "כעלול לגבי עילתו" הוא מבחן מקומי ולא סולם ביטול כללי. נדרש תיקון למיפוי הראשון של ל' הכלים, כדי לא לערבב בין המיפוי הכללי למקומי.

Claude

תרם בהפרדה בין מקורות ובוהירות נוסחית. בסבב R2 מחק יתר על המידה את המיפוי הכללי, וב-R3 ניסח בטעות שהאלוקות היא רק האור והכלי עצמו נברא. בסבב R4 תיקן זאת: המשפט נכון ביחס לכלי המקומי בבי"ע, אך לא ביחס לכלי המקור דאצילות. הוא גם תיקן את הקריאה בעץ חיים מ"ב ג ואת השלילה של ז"א במקבילה הזוהרית.

Grok

תרם באימות המחודש של עץ חיים מ"ד ובשמירת שני המיפויים זה לצד זה. הוא הדגיש שבמ"ד אין לשים בפי המקור את המילה "נברא" על כל פרט, אף שהמסקנה שכלי ביי"ע הם ראשית היש הנברא מפורשת באגרת כ'. הוא תיקן את ההסבר המכני על כניסת המקיפים להיכלות ואיתר את שתי המקבילות הזוהריות הנפרדות.

מסקנת הביקורת

לא מאמצים "דעת רוב". מאמצים טענה כאשר יש לה מקור ישיר או היסק ברור ממקורות שכבר נקראו. דוחים ניסוח כאשר הוא סותר מקור, גם אם הוא הופיע בתשובה קודמת או התקבל על ידי מודל אחר.

ט. פנקס הטענות הקנוני ומעמדן

המספור P01–P31 הוא פנקס הטענות הסופי למהדורות המחקר בעברית ובאנגלית. הוא מחליף את פנקסי C ו-T שהופיעו בדוחות הסבבים. מזהי C/T הישנים נשמרים רק בארכיון הסבבים, ואינם משמשים כאן מחדש לטענה אחרת.

”מבוסס בתעתיק” מציין ראייה ישירה בטקסט דיגיטלי מזוהה; ”מבוסס כהיסק” מציין מסקנה עריכתית שאינה ציטוט מקור.

מזהה	טענה	מעמד סופי	בסיס
P01	”ראשית” היא תחילת הופעת היש במערכת, לא מקור בריאה עצמאי	מבוסס בתעתיק	S01
P02	”בלי שום עילה” שולל מקור-ביניים עצמאי, לא התלבשות בכלים המאוחדים באור	מבוסס בתעתיק	S01
P03	גם היש הרוחני נברא בכוח העצמות	מבוסס בתעתיק	S01, S25
P04	היש הגשמי מגלה את כוח העצמות ביתר שאת	מבוסס בתעתיק ובמקור משווה	S10, S25
P05	לִי כלי מלכות דאצילות הם מקור הנשמה לבי”ע	מבוסס בתעתיק	S01, S23, S30
P06	הכלים המקומיים של בי”ע הם ראשית היש הנברא	מבוסס בתעתיק	S01, S23
P07	כלי המקור והנשמה ביחס למקבל אינם שלוש ישויות נפרדות	מבוסס כהיסק מבני	S23; S21–S22
P08	כלי הנשמה המקומי יכול להיות נברא אף שאור הנשמה אלוקות	מבוסס בתעתיק	S22
P09	נפש ורוח הם אורות בתפקיד אך נבראים במעמד	מבוסס בתעתיק	S23, S22
P10	הטעם הראשון לגבול נשמה-רוח עדיין אינו ממצה	פתוח	S23, S22
P11	המיפוי המקומי הוא פנימיים→בריאה, אמצעיים→יצירה, חיצוניים/אחוריים→עשייה, כולם בחינת נשמה	מבוסס בתעתיק	S23
P12	המיפוי הכללי של נר”ן דבי”ע נשמר בנפרד מן המיפוי המקומי	מבוסס בתעתיק; S11 בלתי מוגה	S11, S20, S21
P13	אין להחליף ז”א במלכות בלי לציין איזה מקור מדבר	מבוסס בתעתיק	S11, S23; S20 בתעתיק מזוהה
P14	”יש הנאצל” הוא שם יחסי ומדורג, לא מחלקה קשיחה	מבוסס חלקית	S13–S14; ביאור והנחה בלתי מוגה
P15	כלי אצילות עצמם אלוקות	מבוסס בתעתיק	S01, S12
P16	היכלות וגופות מלאכים הם יש מחיצוניות הכלים	מבוסס בתעתיק	S01
P17	המקיפים אינם מצטמצמים אפילו בהיכלות הגדולים במובן פנימי	מבוסס בתעתיק	S29

מזהה	טענה	מעמד סופי	בסיס
P18	טעם סדר היכלות→גופות	פתוח	אין מקור מפורש
P19	פרק ל"ט אינו שולל מלאכי אצילות	מבוסס בתעתיק ובהיסק מוגבל	S02; ההבחנה מדור/שורש היא היסק
P20	גוף מלאך דאצילות אינו מוגדר דיו במחקר	פתוח	S16, S23; אין מקור ישיר מספיק
P21	עלמין בגולגלתא אינם בהכרח עלמין ממש	מבוסס מקומית	S01
P22	נמצאו מקבילות נפרדות לז"א ולא"א	מבוסס בתעתיק	S15, S28
P23	"שהוא אלקות" הוא הנוסח המצוי; אין הכרעת מקור ראשון	פתוח נוסחית	S01 ותעתיקים; דפוסים לא נפתחו
P24	"גופות" הוא ריבוי תקין, בלי הוכחה לדיוק קבלי מיוחד	מבוסס לשונית	S06–S07
P25	"כעלול לגבי עילתו" הוא מבחן ליחס התהוות מקומי	מבוסס בתעתיק	S01
P26	אין להציג עילה ועלול כסולם ביטול כללי	מבוסס כהיסק עריכתי	S01
P27	הייחוס "היש הנברא נוצר מהיש האמיתי" לאגרת י"א שגוי	מבוסס בתעתיק	S17
P28	קושיית פנימיות נהי"מ מן החוברת הקודמת פתוחה	פתוח	לא נפתח מקור חדש
P29	לשון אגרת י"א עצמה היא: "וביאור הענין הוא רק אמונה אמיתית ביוצר בראשית דהיינו שהבריאה יש מאין..."; אין להחליף אותה בניסוח המבאר	מבוסס בתעתיק	S17
P30	בקכט ע"ב מתואר דילוג שאינו מוסבר בריבוי השתלשלות מרוחניות לגשמיות, ובכך מתגלה כוח האינסוף ביתר שאת	מבוסס בתעתיק דיגיטלי; לא סריקת דפוס	S25
P31	קל ע"א–קל ע"ב קושרים את סיום הקו, אור חוזר ו"נעוץ תחלתן בסופן"; סובב הוא אור ולא עצמות ממש	מבוסס בתעתיק דיגיטלי; לא סריקת דפוס	S26–S27; S01

ייכנס כחלק מן הביאור

1. פתיחה המקשרת לחוברת הקודמת.
2. הסבר "ראשית" כתחילת תחום היש ולא כמקור הבריאה.
3. מודל מקור-מקבל-חיות, בניסוח שאינו יוצר שלוש ישויות נפרדות.
4. ההבדל בין ל' כלי מלכות לבין הכלים המקומיים דבי"ע.
5. ההבדל בין המיפוי המקומי למיפוי הכללי.
6. הסבר מדוע אור אינו בהכרח אלוקות.
7. כוח העצמות בכל יש מאין, וייחוד גילוי בהתהוות הגשמית.
8. היכלות, מקיפים וגופות מלאכים — רק במידה שהמקורות מאפשרים.
9. ביאור הפסוק באיוב ומשל עילה ועלול.
10. טבלת שאלות ותשובות קצרה או נספח מחקרי לפי הצורך.

יישאר מסומן כפתוח

- טעם ראשון פנימי לגבול נשמה-רוח.
- חומר גוף מלאך דאצילות.
- טעם סדר היכלות וגופות.
- בירור נוסח "שהוא/שהיא" בדפוסים.
- אוה"ת שמות עמ' קצט והפניה המדויקת בעץ חיים.
- קושיית פנימיות נהי"מ מן החוברת הקודמת.

לא ייכתב

- שהמקיפים נכנסים בהיכלות מפני שההיכלות גדולים מספיק.
- שכל "יש" הוא אותה מציאות או אותה דרגת ביטול.
- שנפש ורוח נמוכות רק במובן פסיכולוגי.
- שהגוף הגשמי מכיר את העצמות.
- שהסכמת המודלים היא הוכחה.
- שהשאלות הפתוחות כבר נפתרו.

יא. נוסח הסינתזה הסופי לעורך

הסיבה שנראה כאן כאילו יש סתירה היא שאנו משתמשים באותה מילה — "כלי" או "אור" — בשני יחסים שונים. לִי כלי מלכות דאצילות הם כלי המקור האלוֹקִי; הם יורדים ומתלבשים בתוך כלים מקומיים של בִּי"ע ונעשים להם נשמה. הכלים המקומיים הם ראשית היש הנברא, ואילו הנשמה שבהם היא האלוֹקִית המחיה אותם. לכן אין לומר שכל הכלים הם נבראים או שכל הכלים הם אלוֹקִית בלי לציין על איזה כלי מדובר.

באותו אופן, נפש ורוח נקראות אורות מפני שהן חיות ביחס לכלים, אך הן נבראות מפני שהחיות עצמה כבר שייכת לעולם הפירוד. הנשמה נשארת אלוֹקִית מפני שהיא בחינת המקור היורד; נפש ורוח הן הבחינות שנוצרו בתוך המערכת המקומית. המקור מבאר את הגבול, אך אינו מוסר כאן טעם פילוסופי מלא מדוע הוא עובר דווקא בין נשמה לרוח.

גם היש הרוחני וגם היש הגשמי נבראים בכוח העצמות בלבד. ההבדל הוא שהתהוות הגשמיות דורשת דילוג שאינו מוסבר בריבוי מדרגות רוחניות, ולכן בה מתגלה כוח העצמות ביתר שאת. מכאן אפשר להבין כיצד היש הגשמי קשור ליש האמיתי, בלי לומר שרק הגוף נברא בכוח העצמות.

הקטע באגרת כ' אינו מציג רשימת פרטים מנותקים. הוא מתאר את המעבר מן האלוֹקִית המאוחדת בכלים אל תחום היש: מקור אלוֹקִי, כלי מקבל, חיות נר"נ, היכלות וגופים, ולבסוף היש הגשמי שבו מתגלה כוח העצמות ביתר שאת. כאשר שומרים על היחסים האלה, מדרגות היש אינן סתירה אלא מפת התהוות.

יב. החלטת המחקר

סבבי R1–R4 סיפקו די חומר להכרעה עריכתית. אין צורך בסבב חמישי כללי החוזר על אותן שאלות. כל מקור חדש שיופיע בעתיד ייבחן נקודתית מול פנקס הטענות, אך עריכת החוברת יכולה להתחיל עכשיו.

החוברת הפנימית צריכה לשמור את כל שכבות הראיה וההסתייגות. חוברת הקורא צריכה להציג את המהלך בפשטות, בלי לפרט את ההיסטוריה המלאה של הסבבים. שתי המהדורות צריכות להסביר מה מבוסס, מהו היסק, ומה עדיין פתוח.

מסקנה: אין כאן פתרון מלא לכל סודות האיגרת, אך הקושיה המרכזית מיושבת: אין סתירה בין מדרגות היש לבין היותו נברא מעצמותו. היש הגשמי אינו היחיד שנברא בכוח העצמות; בו הכוח מתגלה ביתר שאת.